

dubokim općim vezama s tim preporodom slovenske kulture rječito svjedoči 1907. projektirani, a sada nakon rata na žalost srušen, Jakopičev paviljon u Ljubljani. Toj bismo povezanosti s tadašnjim nosiocima moderne, napredne slovenske misaonosti, mogli vjerojatno dodati i više sitnih dokaza, pa tako i to da je godine 1906. u Londonu, na velikoj austrijskoj izložbi, dakako, već kao višegodišnji doktor tehničkih znanosti, uredio izložbeni prostor slovenskog kluba impresionista »Sava«, koji je tada samostalno nastupio. Da su ga naši impresionisti u to doba smatrali predstavnikom slovenske inteligencije, uvjeravaju nas i njihova malobrojna sačuvana pisma.

Temeljita monografija, kojoj je, nesumnjivo, baš ova priredba bila uvodom, neće dakle osvjetliti tek Fabianijeve revolucionarne korake u arhitekturi (nadasve u Beču — Artaria, 1900—1901), nego će obogatiti i slovensku kulturnu povijest.

gojmir anton kos

**mala galerija
ljubljana
2. 9/2. 10. 1966.**

mirko juteršek

Izložba Gojmira Antona Kosa u ljubljanskoj Maloj galeriji u rujnu priredena je navlastito u čast visoke godišnjice slikarova rođenja (G. A. Kos rođen je 15. siječnja 1896). U atmosferi te prigode proteklo je i samo otvaranje izložbe — puno priznanja za jubilarčevu umjetničku aktivnost, koja je kod slovenskih umjetnika u toj starosti dosta nesvakidašnja (od uglednijih možemo ovdje navesti recimo Mateja Sternena, kojemu smo isto tako morali priznati nesmanjenu umjetničku plodnost i u tim poodmaklim godinama).

G. A. Kos je umjetnik koji je već od prvih svojih izložaba (od 1919) uživao glas samostalne individualnosti, čiji smireni slikarski put (nakon studija na bečkoj Akademiji) i solidnost bijahu izloženi posebnoj pozornosti. Karakteristično je za njega to da nije nastupao kao predstavnik neke grupe ili pravca, niti se vezao za njih. Pa iako uvijek pomalo po strani, oblikovao se ipak u ličnost koja je, naročito nakon posljednjeg rata, s još nekolicinom umjetnika, reprezentirala slovensku umjetnost. Postao je akademikom, a o njemu su napisane i dvije monografije (1951. i 1962).

Veću retrospektivnu izložbu imao je već o svojoj šezdesetogodišnjici, i kako dvije slične izložbe u tako kratkom vremenskom razdoblju ne bi odgovarale uobičajenoj praksi predstavljanja umjetnika u domaćem krugu, ovaj put je to bila manja priredba. Ako apstrahiramo njen jubilarni karakter, bit će, razumije se, jasno da je, unatoč prezentiranju novijih umjetnikovih slika, riječ uglavnom o ponavljanju izložbe od prije tri godine, priredene u istim prostorijama i u sličnom opsegu.

Kad je tada, nakon dužeg prekida, G. A. Kos ponovo izlagao kolekciju novijih mrtvih priroda, bilo je to iznenađenje. Dosljedno afirmiranje odabranog kolorita i prilagođivanje što većoj dekorativnosti nije predstavljalo toliko odstupanje od nekadašnjeg slikarovog objektivno-realističkog načina ostvarivanja i obnavljanja predmetnosti (što je još uvijek umjetnikovo logično ishodište), koliko dosljednije osluškivanje suvremenih likovnih težnji. Sadašnja njegova djela znače samo promišljeno nastavljanje onog načina koji je i ovom prilikom obilno zastupan, prije svega u mrtvim prirodama. Zanimljivost tih mrtvih priroda slikar je postigao pomoću svojih uobičajenih rekvizita — stola s vazama i čašama, stolnjaka, draperija i slično — i promišljenim razlaganjem boja i oblika samih predmeta. Boja, znalacki gradirana do najrazličitijih nijansa, često upo-

šarene marame, 1965.

ferdinand kulmer
susreti I, 1966.

132

trijebljenim predmetima uopće ne odgovara, već preuzima samostalnu ulogu u stvaranju nove, samo još o slikarovu ukusu ovisne kolorističke kompozicije. Dojam prostornosti, plastičnosti predmeta i dubine uopće sve više ustupa mjesto osjećanju plošnosti, što je najuočljivije na slikama koje donose i ljudski lik («Trozvučje boja», 1964, i »Djevojka koja leži«, 1965). Letimičan crtež kičicom ili ostavljeni tragovi mrlja i razlivenih boja kod Kosa su znak promišljenosti i namjernog oživljavanja inače prilično hladno danih slika, a u isto su vrijeme dokaz izvanrednog vladanja tehnikom ulja. Takve su osobito tri izložene slike seoskih prizora. Dane su pomoću mirnih, svjetlosno kontrastnih ploha boja, s uobičajenim umjetnikovim, lopaticom nanesenim, debelim namazima. Uz mrtve su prirode, naime, baš te skupine seoskih gorenjskih kuća, obasjanih suncem, onaj svijet motiva iz Kosova umjetničkog djela koji je, možda, pored portreta koji nisu uključeni u izložbu, najviše vezan za njegova starija ostvarenja. Promjene koje zapažamo sastoje se u još većem pojednostavnjivanju motiva.

I u najnovijim izloženim mrtvim prirodama i u pejzažima možemo vidjeti konačnu umjetničku sintezu Kosovih slikarskih nastojanja. Neobične nijanse i kombinacije boja, prije podređene tamnom tonu slike, dođoše sada do svoga punog izražaja.

